Motion till riksdagen 1986/87:Sf516

Bengt Westerberg m. fl. (fp)

Flyktingpolitiken

Mot.
1986/87:Sf516

"Flyktingar utgör ett betydande globalt fenomen i vår tid, oupplösligt förenat med de problem som påverkar tredje världens sociala, politiska och ekonomiska utveckling. En överväldigande del av flyktingarna har funnit fristad i u-länder. Ändå får de ett exemplariskt mottagande av några av världens fattigaste länder, som gästfritt bjuder flyktingarna att slå sig ner vid ett tomt bord. Regeringar som, å andra sidan, traditionellt har slagit vakt om flyktingars rättigheter reagerar nu med åtgärder av defensiv karaktär och som formats i avskräckningssyfte."

Så karaktäriserar FN:s flyktingkommissarie Jean-Pierre Hocke situationen för världens flyktingar.

Strömmen av asylsökande varierar med krishärdarna i världen. Omvärldens politiska oroligheter avspeglas direkt i Sveriges flyktingstatistik. Så kunde man avläsa Pragvåren och händelserna i Polen i invandrarverkets siffror, så märks oron i Mellanöstern i dag vid gränsstationerna. Det är självklart att flyktingströmmen tidvis domineras av vissa nationaliteter. Det har sin grund i att flykten föds ur kränkningar av mänskliga rättigheter.

Flyktingar söker vanligtvis sin tillflyktsort så nära hemlandet som möjligt. I vissa fall finns ingen trygg tillflyktsort på andra sidan om hemlandets gräns. Mot bakgrund av den politiska oron i större delen av Mellanöstern är det inte förvånande att politiska flyktingar från dessa länder söker sig till Europa. Västeuropa måste i många fall betraktas som en naturlig tillflyktsort för dessa grupper av flyktingar.

Enligt UNHCR har 9,5 miljoner av världens omkring 12 miljoner flyktingar fått en fristad i ett u-land. En liten rännil av flyktingströmmen söker sig varje år till västvärlden, medan några av världens fattigaste länder härbärgerar miljontals flyktingar. Det är inte så att Västeuropa tvingats ta hand om u-ländernas problem – det är snarare u-länderna som hittills dragit det tyngsta lasset när det gäller flyktingmottagandet.

Det är därför av flera skäl djupt beklagligt att många regeringar i Västeuropa har reagerat på de senaste årens förändringar av antalet asylsökande med att söka försvåra för flyktingar att få asyl.

Denna utveckling kan Sverige inte helt undandra sig ansvaret för. Överenskommelsen med Östtyskland har på ett olyckligt sätt bidragit till att bygga upp en västeuropeisk mur mot asylsökande.

Flyktingpolitiken får aldrig definieras av de ekonomiska förhållandena i asyllandet. Den handlar om grundläggande principer för världssamfundet. Genom FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna har Sverige förbun-

1 *Riksdagen 1986/87. 3 saml. Nr Sf516*

dit sig att respektera att "envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse". Genom att underteckna Genèvekonventionen har Sverige förbundit sig att ge asyl åt människor som känner välgrundad fruktan för förföljelse. I utlänningslagens 3 § sägs att "en flykting skall inte utan synnerliga skäl vägras fristad i Sverige, om han behöver sådant skydd". Dessa lagar och regler har en fast grund i en djup känsla för humanitet och solidaritet med förtryckta människor.

Flyktingpolitiken handlar om livsavgörande beslut för tiotusentals människor årligen.

Genom flyktingpolitiken har vi makt att skapa ytterligare problem för den asylsökande, rasera det kanske sista hoppet, skapa depressioner och skilja barn från föräldrar. Men vi har också makten att skänka barn trygghet, reparera människors inre skador och återge en flykting sin tro på livet.

Just därför är rättssäkerheten av så avgörande betydelse för den asylsökande. Den faktiskt förda flyktingpolitiken måste ha en stark politisk förankring och aldrig avvika från intentionerna i svensk och internationell lagstiftning.

Därför vill vi i motionen föra fram ett antal förslag som syftar till att stärka rättssäkerheten för de asylsökande. Genom klarare riktlinjer när det gäller rätten till asyl utan krav på visum, principen om första asylland och bedömning av flyktingskap kan en del av de tragedier som ibland blir följden av beslut i flyktingärenden undvikas. Genom en allmän rätt till offentligt biträde, införande av beslutsmotivering och en överflyttning av avvisningsbeslut till invandrarverket blir besluten i asylärenden bättre underbyggda och den asylsökandes rättssäkerhet större. Genom fler tjänster till invandrarverket för att handläggningstiderna skall kunna kortas, genom att barnens situation bättre uppmärksammas i utredningarna, och genom möjligheter för asylsökande att kunna arbeta under väntetiden t. ex. med beredskapsarbeten blir vårt mottagande av flyktingar mer humant. Genom ett ökat samarbete både internationellt och på det nordiska planet genom ett större anslag till UNHCR och en utökad flyktingkvot tar Sverige ett ökat ansvar för världens flyktingar.

Människor flyr av tvång, som en sista utväg ur en svår situation. Många flyr under strapatser och umbäranden. De lämnar sitt hemland bakom sig – ibland för alltid. Det är inte ett lätt beslut att fatta. Men ofta har de som flyr inget val. Människor i denna belägenhet har rätt till asyl.

En generös flyktingpolitik är en viktig hörnsten i arbetet för internationell solidaritet. Att bekänna sig till humanismens ideal är att tro på varje människas rätt till ett liv i värdighet. Därför måste grundinställningen för Sveriges flyktingpolitik vara att hålla dörren öppen för de människor som i desperation och rädsla tvingas fly från sina hemländer.

Rättssäkerhet

Att fly innebär alltid ett trauma. Allt måste lämnas för en oviss framtid i ett främmande land. Att fly är ofta sista chansen att rädda sitt liv och sin frihet. Det är i den utsattheten som en asylsökande möter polis och myndighet i det nya landet.

Rättssäkerheten måste vara omutlig. Svensk lagstiftning och praxis måste garantera varje asylsökande en mänsklig behandling grundad på respekt.

Rätten till asyl och viseringstvånget

Riksdagen har fastslagit att asylpolitiken skall vara human och generös och att lagen skall tillämpas i överensstämmelse med de internationella förpliktelser som Sverige har åtagit sig att följa. En sådan förpliktelse är artikel 14 i FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna. Där står: "Envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse."

Visum är en handling som man ansöker om när man tillfälligt vill vistas i ett främmande land. Det kan gälla en affärsresa, en semester eller ett annat besök av tillfällig karaktär. Den som vill bosätta sig i ett främmande land begär inte visum utan uppehållstillstånd. En flykting må hoppas att vistelsen i det nya landet inte skall behöva bli definitiv, men har ändå inte tänkt sig ett helt tillfälligt besök. Han/hon behöver uppehållstillstånd. Uppehållstillstånd beviljat på grund av flyktingskap eller flyktingliknande skäl är asyl. För ansökan om asyl behövs (enligt vad riksdagen bestämt) inte visum.

När regeringen genom överenskommelser med Östtyskland hindrar flyktingar som saknar inresevisum att komma till Sverige, ändrar regeringen egenmäktigt vad riksdagen i lag bestämt om asylrätt och flyktingpolitik. I regeringens egna kommunikéer efter överenskommelsen med Östtyskland nämns "strömmen" av asylsökande till Sverige via Östtyskland som en direkt orsak till att den svenska regeringen inledde överläggningar i syfte att förmå Östtyskland att vägra genomresa för visumlösa flyktingar. Man erkände öppet att det handlade om att asylsökande skulle avkrävas visum för att få en chans att nå den svenska gränsen. Efter starka påtryckningar gav Östtyskland efter för de svenska kraven.

Viseringstvånget för flyktingar är dessutom oförenligt med själva flyktingbegreppet. Enligt Genèvekonventionen och svensk lag är det omöjligt att kalla sig flykting i sitt hemland. Först när man är på flykt kan man begära asyl. En asylansökan skall alltid prövas av invandrarverket. Den kan aldrig prövas av en svensk beskickning i utlandet. Invandrarverket saknar lagliga möjligheter att bevilja politisk asyl åt en person som ännu ej lämnat sitt hemland. Invandrarverket kan över huvud taget inte bevilja asyl åt människor som befinner sig utanför Sverige om det inte rör sig om överföringar av flyktingar inom ramen för den s. k. flyktingkvoten. För att komma i fråga för en sådan överföring måste en flykting vända sig till FN:s flyktingkommissarie, UNHCR. UNHCR erkänner inte heller flyktingar som inte lämnat sitt hemland. Den som vill efterkomma svenska krav på visum, och ansöker om visum från hemlandet, kommer att automatiskt få avslag på visumansökan om det kan hållas för troligt att vederbörande har för avsikt att söka politisk asyl i Sverige. Dessa riktlinjer får också till effekt att anhöriga till flyktingar i Sverige rutinmässigt får avslag på ansökan om visum för tillfälligt besök.

Regeringen måste mot bakgrund av det inträffade i lämpliga former klargöra för Östtyskland att det inte krävs visum för att få ansöka om asyl i Sverige.

Beslut om direktavvisning

När en person blir direktavvisad vid gränsen innebär det att han/hon inte får rätt till en prövning av sin ansökan. Han har en teoretisk rättighet att överklaga polisens beslut, men denna fungerar inte i praktiken då verkställighetsförhinder inte föreligger när polisen fattat beslut om avvisning vid gränsen.

Beslutet om direktavvisning föregås av ett kortfattat förhör med den asylsökande. Den asylsökande har inte rätt till ett juridiskt biträde. Beslutet fattas av polisen, utan att invandrarverket tar del av hela underlaget för beslutet. De asylsökande riskerar att bli tagna i förvar som brottslingar i väntan på verkställighet av beslutet.

Folkpartiet har tidigare föreslagit att beslutet om direktavvisning skall föras över från polisen till invandrarverket. Detta har tillbakavisats med motiveringen att asylutredningen har ärendet under behandling. Asylutredningen har nu presenterat sitt betänkande. I detta framhålls de brister med dagens system som vi tidigare har redovisat. Asylutredningen kommer till samma slutsats som folkpartiet – för att råda bot på den rättsosäkerhet som nu råder vid direktavvisningar bör beslutet fattas av invandrarverket.

Asylutredningen konstaterar vidare att risken för att benägenheten hos SIV att bekräfta ett av polismyndighet fattat beslut kan vara större än benägenheten skulle vara att fatta beslutet på egen hand. Man säger vidare att om ingen känner sig bära det fulla ansvaret för att flyktingen avvisas, finns det en risk för att ett bristande utredningsmaterial kommer att ligga till grund för beslutet. Utredningen konstaterar att systemet är komplicerat för alla och att beslutsordningen är oklar.

Polisen bör i första hand vara ett verkställande organ och inte en domstol. Därför bör beslutet om direktavvisning fattas av invandrarverket. Denna reform bör genom föras den 1 juli 1987.

Offentligt biträde

Den viktigaste reformen för en större rättssäkerhet vid gränsen är att asylsökande får tillgång till ett offentligt biträde. Detta är en av de åtgärder som förespråkas i den nyligen framlagda asylutredningen.

De flesta asylsökande flyktingar befinner sig vid första förhöret med polisen i ett omtumlat tillstånd. Många hyser fruktan för den uniformerade ordningsmakten, språket är främmande och obegripligt, oron och nervositeten är stor. I det läget innebär närvaron av ett offentligt biträde ett stort stöd. Själv fallet blir kvaliteten på det första förhöret bättre av en sådan ordning, och risken för felbedömningar minskar.

När jurister kommit i kontakt med asylärenden där polisen redan beslutat om direktavvisning, har det slutgiltiga beslutet efter juristens ingripande ofta blivit ett helt annat. Med ett offentligt biträde närvarande från början skulle en stor del av den nuvarande rättsosäkerheten undanröjas för de asylsökande.

Rättsskydd åt asylsökande och flyktingar

Ett erkännande av flyktingstatus har mycket stor betydelse för den asylsökande. Det är av psykologisk vikt att de skäl som föranlett flykten erkänns genom flyktingförklaringen. Till flyktingförklaringen är dessutom knutna andra rättsverkningar såsom kortare kvalifikationstid för svenskt medborgarskap och utvidgad rätt till familjeåterförening m. m.

För erkännande av flyktingstatus samt för överklagan av beslut om flyktingstatus och resedokument har allmän rättshjälp tidigare utgått. Genom ett beslut förra året i besvärsnämnden för rättshjälp har möjligheten till allmän rättshjälp i de nämnda fallen i praktiken nu helt försvunnit.

Sammanfattningsvis kan vi notera en successiv urholkning av den asylsökandes rättsskydd utan att några beslut härom har fattats av riksdagen.

Mot den bakgrunden är det väsentligt att återställa rätten till allmän rättshjälp i ovan nämnda fall.

Första asyllandsprincipen

Vid tillämpningen av asylbestämmelserna har utvecklats en praxis som innebär att en asylansökan inte prövas i Sverige om den asylsökande har haft möjlighet att få skydd i annat land. Detta gäller inte bara när flyktingen redan fått fristad i annan stat utan även när den asylsökande passerat länder där han kunnat få skydd. Sverige har dessutom träffat överenskommelser med de övriga nordiska länderna och med Västtyskland om en ömsesidig återtagningsskyldighet.

Meningen med principen om första asylland var ursprungligen att skapa en skyldighet för det första asyllandet att ge asylsökande fristad. Numera har denna princip också kommit att användas som ett medel för tredje land att förvägra den asylsökande rätten till asyl. Principen ges dessutom helt olika innebörd i skilda länder. Resultatet blir att en asylsökande skickas fram och tillbaka från ett land till ett annat (Refugees in Orbit).

Sverige tillämpar första asyllandsprincipen mycket strikt. Även korta uppehåll i andra länder räcker för avvisning. Detta accepteras även om man är medveten om att Sverige rent geografiskt ligger så till att mycket få flyktingar kan resa direkt till Sverige utan att passera andra länder. Inresestämpel i passet räcker för att motivera ett beslut om avvisning till det aktuella landet. Har flyktingen valt ett annat färdsätt än flyg blir det oerhört svårt för honom/henne att bevisa att man bara rest igenom ett land utan uppehåll. Detta gäller bl. a. de som gått över bergen från Iran in i Turkiet. I riksdagens riktlinjer för flyktingpolitiken slås det fast att man måste "pröva ansökningar från sådana asylsökande som alltsedan de lämnade hemlandet varit på väg (en route) till Sverige", dvs. att flyktingar har rätt att resa genom andra länder på väg hit. Den s. k. en route-principen har urholkats av handläggande myndigheter.

Sverige har enligt artikel 33 i Genèvekonventionen en skyldighet att inte utvisa/avvisa flykting till gränsen mot ett område där hans liv eller frihet skulle hotas på grund av hans ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss

samhällsgrupp eller politiska åskådning. Beträffande denna konventionsbestämmelse har utlänningslagkommittén sagt: "Genom denna bestämmelse har de stater som anslutit sig till flyktingkonventionen förbundit sig att inte skicka en flykting till ett land i vilket han skulle bli utsatt för förföljelse. Enligt svensk uppfattning kan en flykting därför sändas till ett annat land än hemlandet om det landet har anslutit sig till konventionen och det är uppenbart att flyktingar där har skydd mot att sändas till hemlandet" (SOU 1979:64 s. 126).

Kommittén talar alltså om att avvisa flyktingar till länder som "anslutit sig till konventionen" och där det är "uppenbart" att de har skydd mot vidaresändning. Mot den bakgrunden är det naturligtvis förkastligt att avvisa icke-européer till Turkiet och att avvisa irakier till Iran.

FN:s flyktingkommissariats exekutivkommitté har rekommenderat att asyl inte skall vägras enbart därför att den kunde ha sökts i en annan stat. En princip av liknande innebörd stöddes av den svenska delegationen vid FN-konferensen om territoriell asyl år 1977. JO har också kritiserat tillämpningen av första asyllandsprincipen.

Första asyllandsprincipen bör inte få tillämpas om den asylsökandes vistelse i första landet/länder är att anse som "transitory", dvs. av genomresenatur. För att en asylsökande skall avvisas med stöd av första asyllandsprincipen måste krävas:

- att den asylsökande är en konventionsflykting, dvs. är flykting enligt Genèvekonventionens definition. Det skall alltså vara utrett att så är fallet.
- att det är utrett att första asyllandet verkligen kommer att bevilja den asylsökande asyl. Landet måste ha biträtt Genèvekonventionen.

Bedömning av flyktingskap

Det viktigaste kriteriet på flyktingskap enligt Genèvekonventionen (och 3 § utlänningslagen) är "välgrundad fruktan" för förföljelse. Enligt de riktlinjer som FN:s flyktingkommissariat angivit skall uttrycket "välgrundad fruktan" tolkas så att tyngdpunkten ligger på den asylsökandes egen subjektiva uppfattning. Först i andra hand kommer de objektiva faktorerna, t. ex. de juridiska och politiska förhållandena i hemlandet. Vidare sägs i den handbok som har utarbetats av FN:s flyktingkommissariat att inte endast den som redan har utsatts för förföljelse är att betrakta som flykting utan också personer som vill undvika en situation som medför risk för förföljelse. I asylärenden är myndigheterna skyldiga att följa den s. k. officialprincipen. Den innebär att det vid handläggningen av ett ärende ankommer på myndigheterna själva att utreda alla omständigheter som behövs för att fatta ett välgrundat beslut. Myndigheterna skall vidare beakta principen "The benefit of the doubt", dvs. vid tveksamhet skall avgörandet gå i den sökandes favör. Principen innebär bl. a. att i brist på bevis skall de asylsökandes uppgifter godtas.

För en tid sedan gjorde regeringen bedömningen att förhållandena i Libanon var så pass stabila att asylsökande därifrån kunde sändas tillbaka.

Även om de sökandes skäl bedöms individuellt synes, som grund för det individuella beslutet, alltför stor vikt läggas vid den aktuella allmänpolitiska

situationen i landet i fråga.

Utlänningslagen är inte en avvisningslag utan en lag till skydd för personer som förföljs. Lagen skall tolkas och tillämpas på det sätt riksdagen har fastställt. Vid tolkningen av flyktingbegreppet skall tyngdpunkten ligga på det subjektiva planet. Officialprincipen skall följas. Han/hon skall endast visa att han/hon verkligen hyser fruktan för förföljelse och att denna fruktan har fog för sig.

Motivering av beslut

En grundläggande princip i svensk rätt är att beslut skall motiveras. Av ett avslagsbeslut i asylärenden bör framgå varför myndigheterna anser att den asylsökandes åberopade skäl inte är tillräckliga för att få asyl eller varför myndigheterna betraktar den asylsökande som icke trovärdig. Förvaltningslagens regler om motivering av beslut gäller även i asylärenden. Men av sekretesskäl efterlevs de inte. Arbetsbördan för invandrarverket är ett annat skäl som anförs mot att motivera besluten i asylärenden. Sådana argument är stötande för rättskänslan.

Beslut i asylärenden måste motiveras. Det är inte tillräckligt att enbart återge innehållet i de åberopade lagrummen. Motiveringen bör anges i själva beslutet. Den asylsökande och dennes juridiska ombud skall självklart få ta del av beslutet med motivering, även i de fall detta sekretessbeläggs. Så länge besluten inte motiveras kan myndigheternas handläggning inte kontrolleras på ett tillfredsställande sätt. Beslutsmotivering behövs dessutom för att kunna ha tillgång till en rättspraxis. Utan en sådan praxis är det svårt att skapa rättssäkerhet.

Publicering av praxis

Riksdagen beslutade i samband med den invandrarpolitiska propositionen att invandrarverket systematiskt skulle dokumentera och sprida den praxis som finns i fråga om att ge uppehållstillstånd åt asylsökande. Dåvarande statsrådet underströk vikten av beslutet. I flera omgångar har invandrarverket påmints om riksdagsbeslutet. Det är stötande att riksdagsbeslut ignoreras under flera år. Riksdagsbeslutet kan inte heller anses som automatiskt upphävt genom regeringens skrivelse om flyktingpolitiken. Skrivelsen om flyktingpolitiken och en dokumentation om praxis är två helt olika instrument för att möjliggöra politisk debatt och en demokratisk kontroll av hur flyktingpolitiken utformas i praktiken.

Tagande i förvar

I strid med utlänningslagen och förarbetena till densamma har förvarstagande av asylsökande blivit allmänt förekommande i stället för att – som det var avsett – tillgripas i undantagsfall. De som av polisen bedöms få avslag på asylansökan tas regelmässigt i förvar i väntan på beslut. Detta gäller även exempelvis barnfamiljer. Tagande i förvar är ett frihetsberövande och måste således tillämpas ytterst restriktivt.

Under den tid utlänningar är i förvar skall de inte underkastas onödiga restriktioner. Isolering och förbud att telefonera bör inte få förekomma. Även i dessa fall måste besluten motiveras i enlighet med förvaltningslagen.

Verkställighet av avvisningar/utvisningar

När beslut har fattats om avslag på asylansökan är det polisens uppgift att verkställa beslutet om avvisning. Alltför ofta har beslutet verkställts på ett kränkande sätt för den asylsökande. Föräldrar och barn har hämtats under natten från sjukhus, flyktingförläggningar har omringats av poliser med hundar, asylsökande hämtas ibland av polis redan innan regeringen fattat det formella beslutet om utvisning. Ibland har t. o. m. familjer splittrats som resultat av att föräldrar utvisats medan deras barn gått under jorden.

I huvuddelen av alla utvisningsärenden torde den asylsökande självmant och frivilligt lämna landet, om han bara får möjlighet till det. Utvisningarna måste ske under betydligt mer humana former än för närvarande. Polisen behöver dessutom klarare riktlinjer för att kunna verkställa utvisningar på ett korrekt sätt.

Genèvekonventionen talar om en flyktings rätt till "skäligt rådrum". Man skall bl. a. få tid att förbereda resa till annat asylland, om man inte vill återvända till hemlandet. Ingen skall enligt Genèvekonventionen kunna tvingas återvända till sitt hemland. Med de ytterst knappa tidsmarginaler som ofta förekommer vid verkställighet av utvisningsbeslut är detta helt omöjligt.

Den asylsökande måste därför ges tid och möjlighet att lämna landet under värdiga former. Föräldrar bör inte kunna utvisas om det innebär att de skiljs från minderåriga barn.

Barns situation i flyktingärenden

"Trots att vår lagstiftning innehåller klara anvisningar om att barns behov och rättigheter skall respekteras har dessa ofta körts över, ibland på ett obegripligt brutalt sätt. Barn har skilts från sina föräldrar. Barn har hållits fängslade under långa tider. Mentalt missgynnade barn har inte uppmuntrats, snarare nonchalerats. Vilsekomna barn har inte återförts till sina föräldrar, snarare tagits i förvar. Ensamma barn som kommit till vår gräns har inte tagits omhand, snarare sänts till Danmark. Många barnfamiljer med fysiskt och psykiskt illa tilltygade barn har sänts tillbaka till kriget, trots att erfarna läkare och barnpsykologer skrivit utlåtanden, där man allvarligt varnat för följderna. Varför har man gjort allt detta, varför har man så ofta kränkt barns grundläggande rättigheter? Säkert inte av illvilja eller ondska, utan snarare för att andra och så kallade högre intressen fått vara vägledande. Kanske framför allt därför att man inte uppfattat barnen som egna personer med egna mänskliga rättigheter utan som föräldrarnas medförda tillbehör." (Barnläkaren Lars Gustafsson från Rädda barnen.)

Barn i flyktingärenden bär ofta på svåra upplevelser. De kan ha väl så starka skäl att söka politisk asyl som föräldrarna, kanske de ibland har starkare behov av skydd än föräldrarna. Ändå får de ytterst sällan egna

utredningar. Barnen betraktas som bihang till föräldrarna, inte som individer med alldeles egna behov av asyl, trots att hälften av alla världens flyktingar beräknas bestå av barn.

Det är inte alltid som handläggaren vid flyktingutredningen begär in uppgifter om barnen. Det kan ibland leda till att familjer med barn som verkligen varit i starkt behov av att få stanna i Sverige inte fått göra det. Barnen får inga egna förhör därför att barnen inte anses kunna ha egna separata behov av asyl, och därför att barn under 16 år inte själva behöver uppehållstillstånd. Både invandrarpolitiska kommittén, IPOK, och den proposition som följde på utredningen slog fast att barnens situation måste uppmärksammas i samtliga fall, och att humanitära skäl relaterade till barnen kan ha betydelse för prövningen av föräldrarnas ansökan.

Om IPOK:s intentioner följdes skulle barnexpertis regelmässigt kopplas in från första början av utredningen. Ett förslag på hur detta skulle kunna ske har utarbetats av PBU i Stockholms län: man vill där i samarbete med landstinget skapa ett specialteam inom PBU för flyktingbarn, förlagt till en utredningsförläggning. Den föreslagna modellen förefaller vara väl ägnad att tillfredsställa kraven på att bättre uppmärksamma flyktingbarnens situation.

Förutom flyktingbarnens rättssäkerhet, deras behov av att inte bli bortglömda i utredningarna, är det dessutom viktigt att behandla och förebygga psykiska störningar som antingen kommer sig av flykten eller av den påfrestande tiden före beslutet om uppehållstillståndet.

Den fruktan familjen känner att tvingas återvända till det land man flytt från drabbar barnen hårt. De reagerar främst på föräldrarnas sinnesstämning och är för sin egen psykiska tillväxt beroende av att föräldrarna orkar ge dem en trygg omgivning, vilket många flyktingföräldrar i sin pressade situation inte förmår. Flyktingbarn kan också ha svåra egna upplevelser från flykten. Barn med svåra upplevelser bakom sig kan behöva terapi.

Även här kan specialteam inom PBU för flyktingbarn komma väl till pass med den uppbyggnad av kompetens och erfarenhet som då sker.

Det fordras "synnerliga skäl" för att sätta barn i asylsökande familjer i förvar. Sedan riksdagen skärpte detta förbud för några år sedan har antalet barn som tas i förvar snarare ökat än minskat. Det senaste åren har enbart vid Vistagården intagits ca 300 barn, en tredubbling på några år.

Folkpartiet kan inte acceptera att det blivit så vanligt att ta barn i förvar samtidigt som riksdagen har slagit fast att detta endast kan ske i undantagsfall. För att inga fler barn skall behöva bli utsatta för denna upplevelse (som inga svenska barn någonsin riskerar) måste förbudet mot att ta barn i förvar bli absolut.

De långa utredningstiderna skadar ofta barnen psykiskt, ibland störs deras utveckling allvarligt av den press de upplever under så lång tid. Därför bör ärenden som rör familjer med barn behandlas särskilt skyndsamt.

Ett humant mottagande

Ofta förekommer att asylsökande som fått ansökan avslagen försöker begå självmord. Många blir intagna på mentalsjukhus eller får annan psykiatrisk

vård för den ångest och de depressioner som orsakats av det långa ovissa väntandet eller den allt överskuggande rädslan att tvingas återvända till hemlandet. En klar majoritet av alla asylsökande torde vid tidpunkten för beskedet om uppehållstillståndet ha någon form av psykiska problem som en direkt följd av det utdragna väntandet. Överläkaren Sixten Arozenius har i Läkartidningen berättat om de flyktingar som behandlats hos honom för traumatiska reaktioner. Till stor del beror deras besvär på ångesten över att behöva gå och vänta på besked om de får stanna eller ej.

De långa handläggningstiderna skadar tusentals människor årligen. Det är oacceptabelt att låta människor fortsätta att lida efter sina svåra upplevelser i hemlandet, av förföljelser, rädsla och krig. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att komma med förslag för att korta handläggningstiderna. Åtgärderna som övervägs får dock inte inverka negativt på rättssäkerheten. Invandrarverket begärde i sin petita medel för 78 nya tjänster. 44 tjänster bifalls av regeringen i budgetpropositionen. Dessa pengar är dock inte ett nytillskott, utan innebär endast en permanentning av tidigare beviljade extra anslag. Om invandrarverket skall tillföras några nya medel måste därför ytterligare pengar anslås. Med det nuvarande stora antalet fall som ännu ej avgjorts av SIV, och i beaktande av det högre antalet asylsökande, bör medel för ytterligare tjänster anslås. Vi föreslår därför att invandrarverket beviljas ett lika stort anslag som man äskat i sin petita, vilket bl. a. möjliggör 34 nya tjänster.

En omläggning av asylförfarandet kommer naturligtvis också att kunna påverka väntetiderna, men det kanske viktigaste är att undanröja de onödiga överklagandena till regeringen som är resultatet av den bristande rättssäkerheten och utredningarnas ibland bristfälliga karaktär. När så mycket som vartannat överklagande till regeringen bifalls är det förmodligen ett stort antal asylansökningar som borde ha bifallits på ett tidigare stadium.

De långa väntetiderna blir än mer destruktiva för den asylsökande då man inte får lov att arbeta under tiden. Det är själv fallet negativt och förödmjukande att tvingas gå utan jobb under en längre tid. Flertalet asylsökande får efter beslut lov att stanna i Sverige. För dem vore det en stor fördel och en god början på vistelsen i Sverige om de kunde arbeta under väntetiden. Integreringen i samhället underlättar och självkänslan stärks av att kunna göra nytta och få del av en arbetsgemenskap. En mycket negativ följd av kombinationen långa väntetider och förbud mot att arbeta är att många svenskar reagerar mot att de asylsökande "lever på det sociala".

Enligt vår mening är den bästa lösningen på detta problem att radikalt korta väntetiderna. Riksdagen bör emellertid också ge regeringen i uppdrag att pröva möjligheterna att tillåta beredskapsarbete under väntetiden.

Ett motiv för en restriktiv flyktingpolitik har varit att flyktingmottagningarna inte klarar av en större belastning. Detta problem går att lösa genom att temporära flyktingmottagningar kan inrättas vid behov. Regeringen bör se över möjligheterna till dylika temporära flyktingmottagningar och ges uppdrag att utarbeta en plan för tillfälliga lösningar vid tidpunkter då flyktingmottagningarna får för stor belastning.

En långsiktig flyktingpolitik

Vi måste lära oss att leva med svängningar i flyktingströmmarna. Det är de internationella kriserna och interna förhållanden i olika länder som skapar flyktingar. Sökandet efter långsiktiga lösningar av flyktingproblemet måste utgå från det perspektivet.

Krisen i Mellanöstern har åstadkommit de senaste årens ökade flyktingtryck på Europa. Många länder i Europa söker nu täppa till flyktingvägarna. Men flyktingarna upphör inte att existera bara för att de ignoreras.

Vår flyktingpolitik måste bygga på internationell solidaritet och humanism, inte nationell egoism och inhumanitet. Det innebär att vi måste söka internationella lösningar på problemet med de stora flyktingströmmarna. Sverige måste ta initiativet till internationella förhandlingar med berörda länder om varje flyktingproducerande region.

FN:s flyktingkommissariat måste få bättre möjligheter att arbeta med lösningar på flyktingproblemet. Nu saknar UNHCR ca 500 miljoner i sin budget. Därför är ett viktigt inslag i en svensk strategi för långsiktiga lösningar att öka bidraget till UNHCR över biståndsbudgeten. Vi föreslår i en annan motion att anslaget ökas med 20 milj. kr.

Förutom internationella överläggningar bör Sverige dessutom ta initiativ till ett nordiskt samordnat agerande för att skapa beredskap för akuta flyktingproblem. Diskussioner om detta bör tas upp inom berört ministerråd.

Ett generöst mottagande av asylsökande står inte i någon som helst motsatsställning till att öka antalet kvotflyktingar. Kvotflyktingar är de flyktingar vi erbjuder oss att ta emot i Sverige från flyktingläger i de fall dessa inte kan stanna permanent i närheten av det land de flytt från. Överföring av kvotflyktingar lättar ej på spontanflyktingströmmen. Mot bakgrund av det jämförelsevis låga flyktingtryck vi har, vår höga levnadsstandard och stora utrymmen anser vi att flyktingkvoten på sikt måste öka.

Vi föreslår att flyktingkvoten i år beslutas ökas med 250 till 1 500 som ett första steg.

Hemställan

Vi hemställer

1. att riksdagen beslutar att överflytta beslutet om direktavvisning från polismyndigheten till invandrarverket fr. o. m. den 1 juli 1987,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs beträffande viseringstvånget för flyktingar,
3. att riksdagen begär att regeringen på lämpligt sätt informerar Östtyskland om att asylsökande inte avkrävs visum för att resa in i Sverige,
4. att riksdagen beslutar om en rätt till offentligt biträde för alla asylsökande,
5. att riksdagen beslutar att den allmänna rättshjälpen skall gälla även vid överklagan av beslut om flyktingstatus och för utfärdande av resedokument,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i

motionen anförs om första asyllandsprincipen,

7. att riksdagen beslutar att beslut om politisk asyl förses med motivering av skälen för beslutet,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om skyndsamt verkställande av det tidigare riksdagsbeslutet om publicering av praxis,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om en rimlig förberedelsetid för avresa efter avslag på asylansökan,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om garantier mot splittring av asylsökandes familjer,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om bättre utredningar av barnens situation i asylärenden,

12. att riksdagen beslutar att anslå 13 289 000 kr. på anslaget D 3 för att skapa utrymme för ett specialteam för flyktingbarn vid PBU,

13. att riksdagen beslutar om ett totalt förbud mot att ta barn i förvar,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om initiativ till ett nordiskt samordnat agerande för att skapa beredskap för akuta flyktingproblem,

15. att riksdagen hos regeringen begär en plan för tillfälliga lösningar vid tidpunkter då flyktingmottagningarna får för stor belastning,

16. att riksdagen beslutar höja flyktingkvoten för 1987/88 till 1 500 personer,

17. att riksdagen beslutar anslå 413 000 000 kr. på anslaget D 5,

18. att riksdagen beslutar anslå 789 900 000 kr. på anslaget D 6,

19. att riksdagen beslutar anslå 94 456 000 kr. på anslaget D 1 för att bl. a. möjliggöra inrättande av 34 tjänster hos SIV utöver regeringens förslag,

20. att riksdagen hos regeringen begär förslag för att korta handläggningstiderna i asylärenden,

21. att riksdagen hos regeringen begär förslag för slopande av hindren för flyktingar som önskar arbeta under väntetiden.

Stockholm den 26 januari 1987

Bengt Westerberg (fp)
Ingemar Eliasson (fp)
Karin Ahrland (fp)
Anne Wibble (fp)
Maria Leissner (fp)
Kerstin Ekman (fp)
Birgit Friggebo (fp)
Jan-Erik Wikström (fp)

Graphic Systems AB, Göteborg 1987